

§ 204

Kasvatus- ja koulutuslautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle Terhi Peltokorven talousarvioaloitteeseen psykiatristen sairaanhoitajien sijoittamisesta kouluihin

HEL 2020-003302 T 00 00 03

Lausunto

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon Terhi Peltokorven talousarvioaloitteeseen psykiatristen sairaanhoitajien sijoittamisesta kouluihin:

Kouluterveyskyselyn 2019 tulosten mukaan suurin osa helsinkiläislapsista ja -nuorista on tyytyväisiä elämäänsä ja kokee itsensä terveiksi. Mielialan ailahtelut ja ahdistuneisuuden kokemus ovat lisääntyneet, varsinkin nuorilla tytöillä, mutta mielialan vaihteluihin liittyvät ailahtelut tunnistetaan ja niihin saadaan apua ja tukea läheisiltä. Itsemurhien määrä on yleisesti laskenut suhteellisen tasaisesti, mutta nuorten alle 25-vuotiaiden itsemurhakuolleisuus ei ole pienentynyt yhtä paljon.

Kouluterveydenhuollon tehtäviin ei perinteisesti ole kuulunut sairaanhoito. Tämä on nähty puutteena. Tämän vuoksi vuosina 2007–2012 toteutettiin kokeilu, jossa muutamien peruskoulujen kouluterveydenhuollossa työskenteli myös psykiatrisia sairaanhoitajia. Tavoitteena oli löytää sopiva työskentelymalli nuorten mielenterveysongelmien haasteisiin vastaamiseksi. Työskentelymallissa ei kuitenkaan onnistuttu kohdistamaan palveluja määrätietoisesti ja tarkoituksenmukaisesti kohderyhmään moninaisista kokeiluista huolimatta. Eri kouluilla toimivien yksittäisten psykiatristen sairaanhoitajien työ ei muodostanut ennaltaehkäisevää yhtenäistä työskentelymallia, vaan koulujen toimintakulttuuri ja muut tekijät ohjasivat toimintaa.

Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyy sairaanhoito ja siten hoidollinen mielenterveystyö toimii paremmin opiskeluterveydenhuollon palveluissa. Tästä johtuen toiminta ja psykiatriset sairaanhoitajat siirrettiin kokeilun jälkeen peruskouluista toisen asteen ammatillisiin oppilaitoksiin.

Peruskouluissa toimivien terveydenhoitajien koulutus mahdollistaa varhaisten mielenterveyden oireilujen tunnistamisen ja ennaltaehkäisyn. Oppilaiden lievää oireilua voidaan selvittää ja hoitaa koulun oppilashuollon henkilöstön toimesta. Kouluterveydenhuollon terveydenhoitajan ja lääkärin perustehtäviin kuuluu mielenterveyden edistäminen sekä lasten ja nuorten psyykkisen hyvinvoinnin selvittäminen. Kaupunkitason opiskeluhuollon ohjausryhmä seuraa palveluiden riittävyttä ja te

kee esityksiä palveluiden kehittämiseksi. Kouluterveydenhoitajien määrää on lisätty Helsingissä vaativille alueille.

Myös muita oppilashuollon työntekijöitä on viime vuosina on mm. PD-rahalla. Vuoden 2019 alussa toimintansa aloittivat muun muassa kahdeksan esiopetuksen psykologia ja kuraattoria. Esi- ja perusopetuksen oppilashuollon yhteistyön avulla tunnistetaan ja päästään puuttumaan varhaisemmassa vaiheessa lasten mielenterveyden ongelmiin

Hyvinvointia voidaan myös edistää vaikuttamalla esimerkiksi sosiaaliin taustatekijöihin kuten tukemalla vanhemmuutta, hyvinvoivilla yhteisöillä kouluissa ja työpaikoilla, vähentämällä yksinäisyyden kokemuksia, kulttuuripalveluilla, tukemalla harrastuksiin pääsyä ja liikkumismahdollisuuksia. Muutamissa peruskouluissa on käynnissä kouluvalmentaja -kokeilu ja monikielinen ohjaajamalli, joiden avulla voidaan myös tukea oppilaita, joilla on erityistarpeita. Lisäksi yhdellä perusopetusalueella jatkuu jalkautuvan moniammatillisen työparimallin kokeilu yhteistyössä lapsiperheiden sosiaaliohjauksen kanssa. Helsingissä on myös nuorisopsykiatrian järjestämää konsultatiivista mielenterveyspalvelua HYKS Varhain toimintaa, joka toteutetaan yhdessä perustason palveluiden kanssa.

Palveluketjujen kehittäminen Helsingissä

Sosiaali- ja terveystoimialalla on käynnistetty vuoden 2019 käyttösuunnitelman tavoitteiden mukaisesti lasten ja nuorten varhaisen tuen ja mielenterveyspalvelujen palveluketjujen kehittäminen. Näitä palveluketjuja kehitetään yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimialan, HUS:n sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa. Tämä kehittämistyö on toimialojen yhteinen sitova tavoite. Työn tavoitteena on rakentaa yhteinen palvelu- ja prosessiketju lapsen varhaisen tuen tarpeen sekä nuorten mielenterveysongelmien havainnointiin ja hoitoon yhdessä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa.

Helsingissä on toiminut eri toimialoja yhdistävä palvelujen integraatio-ryhmä, joka on tehnyt esityksen konkreettisista toimenpiteistä siihen, miten lasten ja nuorten mielenterveyspalveluja kehitetään jatkossa Helsingissä. Tämä toteutetaan ensin, ja sitten pohditaan, tarvitaanko vielä uusia ammattikuntia tai muunlaista lisäresursointia. Myös ammatillisissa oppilaitoksissa olevien sairaanhoitajien paikka palveluketjussa tul- laan selvittämään osana nuorten mielenterveyspalvelujen palveluketju-työtä.

Helsingissä on lähdetty kehittämään keskitettyjä moniammatillisia yksiköitä, perhekeskuksia ja nuorisoasemaa, jotka varmistavat paremmin toimivat, tuloksekkaat ja tehokkaat lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut. Näin vahvistetaan myös ennaltaehkäisevää työtettä, henkilöstön

osaamisen kehittämistä ja tarpeen mukaista työnohjausta ja työyhteisön tukemista.

Lisäksi Helsingissä on myös syksyllä 2019 käynnistynyt matalan kynnyksen maksuton mielenterveyspalvelu -kokeilu, joka palvelee arkisin Myllypuron terveysasemalla. Miepin palvelut on tarkoitettu Myllypuron, Kontulan ja Kivikon terveysasemien alueilla asuville yli 13-vuotiaille nuorille ja aikuisille. Mieppiin voi ottaa yhteyttä ilman lähetettä. Miepisä asiakkaita auttavat mielenterveyden ammattilaiset. Miepin toimintaa kehitetään käyttäjäkokemusten avulla ja palvelun on tarkoitus laajentua koko kaupunkiin toiminnan vakiintuessa.

Yhteenveto

Helsingin kaupungin hyvinvointisuunnitelma 2019-2021 kokoaa ja ohjaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kaupungin eri toimialojen yhteistyössä toteuttamaa yksilöön, perheeseen, yhteisöihin, väestöön ja näiden elinympäristöihin kohdistuvaa toimintaa. Helsingin kaupunkistrategian 2017–2021 yksi keskeinen painopiste on nuorten syrjäytymiskiirteen katkaiseminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Hyvinvointia tulee tukea jo ennen ongelmien ilmaantumista, ja lapsuudessa ilmeneviin signaaleihin reagoida ennen vaikeiden oireiden ilmestymistä. Vahvistamalla olemassa olevia palveluita ja henkilöstön osaamista tuetaan lasten ja nuorten hyvinvointia. Mielenterveyden edistämisen toimenpiteitä on kirjattu erityisesti lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn painopisteen toimenpiteisiin.

Kiusaamisen vastaisen ohjelman (KVO13) toimenpiteisiin kuuluu sosiaalisia ja tunnetaitoja sekä kiusaamistilanteiden käsittelyä kehittävien ohjelmien systemaattinen käyttö jokaisessa koulussa ja opiskeluhoillon ammattilaiset ovat näiden edistämiseksi keskeisessä asemassa. Kehittämällä olemassa olevia oppilashuollollisia ja terveydenhuollollisia palveluja kouluissa sekä lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen palveluketjuja yhdessä sosiaali- ja terveystoimen sekä HUS:n kanssa, tuemme paremmin mielenterveyden ongelmien ennaltaehkäisyä sekä varhaista puuttumista.

Muutamissa muissa kunnissa on kouluihin jalkautuvilla psykiatrisilla sairaanhoitajilla saatu aikaan hyviä kokemuksia ja tuloksia. Esimerkiksi Turussa on osoitettu yksi psykiatrinen sairaanhoitaja tuhatta oppilasta kohti. Helsingissä yläasteikäisiä oppilaita noin 16 000. Vastaava malli Helsingissä edellyttäisi kuudentoista psykiatrisen sairaanhoitajan palkkaamista, jolloin vuosittainen kustannusarvio olisi noin 800 000 euroa.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan talousarvioehdotuksessa 2021 ei ole varauduttu aloitteen mukaisiin lisämäärärahatarpeisiin.

15.09.2020

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Heidi Roponen, pedagoginen asiantuntija, puhelin: 310 71927
heidi.roponen(a)hel.fi
Vesa Nevalainen, Oppilashuollon päällikkö, puhelin: 310 86214
vesa.nevalainen(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Terhi Peltokorven talousarvioaloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Kaupunginhallitus on pyytänyt lausuntoa kasvatus- ja koulutuslautakunnalta 22.9.2020 mennessä valtuutettu Terhi Peltokorven ja seitsemän muun allekirjoittamaan talousarvioaloitteeseen. Aloitteessa esitetään, että Helsingin kaupunki varaa vuodelle 2021 ja edelleen suunnitelmakaudella kahdelle seuraavalle vuodelle 500 000 € summan per vuosi kokeiluun psykiatristen sairaanhoitajien sijoittamiseksi peruskoulun yläkouluihin ja yhtenäiskouluihin. Kouluja valittaessa on arvioitava alueen nuorten avuntarvetta ja alueella tapahtuneita vakavia ongelmia, kuten esimerkiksi nuorten itsemurhia. Lasten ja nuorten pahoinvointi on lisääntynyt ja matalan kynnyksen mielenterveyspalveluille on paljon tarvetta. Muutamissa kunnissa on aloitettu psykiatristen sairaanhoitajien jalkautuminen peruskouluihin. Näistä kokeiluista on saatu jo lyhyessä ajassa erittäin hyviä kokemuksia. Sairaanhoitajan tehtävänä on tehdä ennaltaehkäisevää jalkautuvaa työtä, olla lasten ja nuorten sekä perheiden tavoitettavissa matalalla kynnyksellä, ja ohjata intensiivisempää apua tarvitsevia nuoria eteenpäin muiden palveluiden piiriin.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Heidi Roponen, pedagoginen asiantuntija, puhelin: 310 71927
heidi.roponen(a)hel.fi
Vesa Nevalainen, Oppilashuollon päällikkö, puhelin: 310 86214
vesa.nevalainen(a)hel.fi

15.09.2020

Asia/21

Liitteet

1 Valtuutettu Terhi Peltokorven talousarvioaloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano